

Wetenschapstoets conform artikel 3.1 Comptabiliteitswet 2016 (hierna: 3.1 CW)

Oordeel op basis van externe toetsing door: [prof. dr. Tamara van Gog](#) (hoogleraar onderwijswetenschappen Universiteit Utrecht) en [prof. dr. Roel Bosker](#) (hoogleraar onderwijswetenschappen Rijksuniversiteit Groningen).

Rapporteurs Ingrid Michon (VVD) en Paul van Meenen (D66)

Contactpersoon bij Dienst Analyse en Onderzoek: Natasha Stroeker (n.stroeker@tweedekamer.nl; 06-15255931)

Wetenschapstoets Nationaal Programma Onderwijs ([Bijlage 3.1 CW](#) meegestuurd met lijst met vragen en antwoorden over NPO. Titel beleidsvoorstel: [Nationaal Programma Onderwijs steunprogramma voor herstel en perspectief](#) (TK, vergaderjaar 2020-2021, 35 570 VIII – nr 185 ([met bijlage](#))). Bij deze toets zijn aanvullend aan bovengenoemde stukken betrokken:

- [Brief aan scholen over NPO](#)

- [Schoolscan op hoofdlijnen](#) en stappenplan [basisonderwijs](#), [gespecialiseerd onderwijs](#) en [voortgezet onderwijs](#)

- [Tijddlijn NPO](#)

- [Q&A's Nationaal Programma Onderwijs](#)

- [Menukaart funderend onderwijs NP Onderwijs](#)

Legenda (in te vullen sub 'Oordeel'): **voldoende** **verdient aandacht** **verbeterpunt**

Onderdeel	Oordeel	3.1 CW-informatie in het voorstel (steekwoorden)	Verbetersuggesties o.b.v. wetenschappelijke kennis (steekwoorden)
1 Vindbaarheid van 3.1 CW-informatie		<ul style="list-style-type: none"> De Kamerbrief Nationaal Programma Onderwijs steunprogramma voor herstel en perspectief van 17 februari 2021 is het beleidsvoorstel en bevat ook een bijlage. De brief van de minister van 24 februari 2021 met antwoorden op feitelijke vragen over NPO bevat tevens een bijlage met 3.1 CW informatie. Daarnaast bevat de website van OCW over NPO allerlei praktische informatie voor scholen, inclusief tijddlijn, schoolscans, Q&A's en menukaart. De informatie is compleet, maar in de verschillende documenten steeds iets anders beschreven, wat verwarrend werkt. Ook zijn er veel aanvullende stukken. Door de veelheid en diversiteit in stukken is het lastig om overzicht te krijgen. 	N.v.t.
2. Maatschappelijke opgave (bedoeling)		<ul style="list-style-type: none"> Maatschappelijke opgave expliciet beschreven, namelijk: <i>"leerlingen en studenten te helpen hun gaven en talenten tot bloei te brengen, ondanks de coronacrisis en de gevolgen daarvan voor het onderwijs"</i>. Daartoe neemt het Programma stevige maatregelen: <i>"om verdere (leer)vertraging en (leer) achterstanden te voorkomen en opgelopen vertraging en achterstanden waar mogelijk zo snel mogelijk in te halen"</i> en hierbij gaat het ook om: <i>"het mentale welbevinden en de sociale ontwikkeling van leerlingen en studenten die te lijden hebben gehad onder de situatie"</i> (p. 1 en 2 beleidsvoorstel NPO, 35570 VIII-185) 	<p>De maatschappelijke opgave is helder (en belangrijk). Maar ze heeft zowel aanscherping als differentiatie naar doelgroepen. De huidige formulering maakt het lastig om t.z.t. doeltreffendheid en doelmatigheid te beoordelen.</p> <p>Er worden twee hoofddoelen genoemd: 1) inlopen achterstanden/vertraging 2) mitigeren sociaal-emotionele gevolgen van COVID-19.</p> <p>Ad 2) onvoldoende helder is waarop wordt gedoeld en op welke doelgroepen wordt gericht (alle leerlingen/studenten; degenen met psychische problemen door coronacrisis; degenen uit kwetsbare gezinnen van wie de situatie verslechterd is door coronacrisis?).</p>

		<ul style="list-style-type: none"> o Aanvullend voor het mbo en ho wordt benoemd: "het oplopende tekort aan stageplaatsen en het ongunstige arbeidsmarktperspectief te mitigeren en studenten te compenseren op het gebied van les-, cursus- en collegegeld, studiefinanciering en studentenreisproducten" (p. 1, bijlage 3.1 CW). 	<p>Impliciet lijkt een derde doelstelling aanwezig: duurzame verbetering in alle sectoren (zie p. 10, 13 en 25 van het beleidsplan NPO).</p> <p>Verschillende studies onderschrijven de noodzaak van het eerste en tweede doel¹, al ontbreekt een grondige (landelijke) analyse van de omvang van de achterstanden. Daardoor is niet duidelijk of sommige groepen leerlingen/studenten meer achterstand hebben opgelopen dan andere. Voor mbo en ho wordt eenvoudigweg gesteld dat uitgegaan wordt van gemiddelde studievertraging van een halfjaar per deelnemer/student. Onduidelijk is of de compensatie van studenten in mbo en ho een extra doelstelling is (compensatie <i>financiële</i> gevolgen) of onder doel 2 valt. In het laatste geval wordt een doelgroep die behoorlijk zwaar geraakt is over het hoofd gezien: studenten die zijn uitgevallen en studenten die in 2021 met een diploma het mbo/hbo verlaten. Die laatsten voldoen aan de diploma-eisen maar hadden niet de gebruikelijke kansen en ontwikkelingsmogelijkheden.</p> <p>Suggestie: expliciteer/specificeer de doelstellingen per doelgroep(en).</p> <p>De context waarbinnen aan de opgave van het NPO moet worden gewerkt is een complexe: onvoldoende onderwijsprestaties, leerkrachtentekort, hoge werkdruk en ontoereikende bekostiging (zie brief Onderwijsraad 9/4/21 aan informateur).</p>
<h3>3. Ingezette beleidsinstrumenten</h3>	<p>Po/vo:</p> <p>Mbo/ho:</p> 	<p>Er zijn twee programmalijnen, één voor funderend onderwijs (po en vo) en één voor mbo en ho. Bij beide lijnen horen andere instrumenten. Aangegeven wordt dat het belangrijk is met name interventies in te zetten die duurzaam effectief zijn.</p> <p>De verantwoording voor de keuze van beleidsinstrumenten ontbreekt grotendeels. In de menukaart voor po-vo worden bewezen effectieve interventies gepresenteerd.</p> <p><u>Voor po/vo</u> geldt inzet van diverse beleidsinstrumenten, namelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Schoolscan per school om achterstanden t.g.v. corona in kaart te brengen. Daarna keuze uit een menukaart met effectieve interventies (zie p.1 bijlage 3.1 CW en p. 3² en 4 beleidsvoorstel NPO) en een meerjarig programma waaraan vervolgens middelen gehangen worden. 	<p>Onduidelijk is welk beleidsinstrument bij welk doel en bij welke doelgroep hoort.</p> <p><u>Funderend onderwijs</u> Het belangrijkste instrument is de menukaart. Voor doel 1 is deze echter te breed. Voor dat doel ligt tutoring – individueel of in kleine groepjes³ – het meest voor de hand. De <i>Education Endowment Foundation</i>, bron van de menukaart, verwijst i.h.k.v. COVID-19 niet naar haar <i>Teaching & Learning Toolkit</i>, wat de Nederlandse menukaart wel doet, maar naar het nationaal tutoringprogramma.⁴ Van andere interventies, zoals uitbreiding onderwijstijd, is onduidelijk of/hoe ze bijdragen aan het doel. Mocht het gaan om duurzame verbetering (impliciet doel 3) is het instrument menukaart juist te smal.</p> <p>Doel 2: Het is vooralsnog onduidelijk welke instrumenten ingezet worden voor</p>

¹ Bv <https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/factsheets/> ; <https://www.uu.nl/sites/default/files/Factsheet-Welzijn-mbo-Studenten-corona.pdf>

² Hierbij kan gedacht worden aan bewezen effectieve interventies zoals: extra docenten en ondersteuning in de klas, bijles en huiswerkbegeleiding op school, aanvullende zomerprogramma's of weekendscholen. Ook bijvoorbeeld online platform met webinars, kennisclips en opgaven van recente examens voor examenkandidaten.

³Zie bijvoorbeeld voor lezen in de onderbouw van het po: Neitzel, A. J., Lake, C., Pellegrini, M., & Slavin, R. E. (2021). A synthesis of quantitative research on programs for struggling readers in elementary schools. *Reading Research Quarterly*, mrt 2021.

⁴ Zie: <https://nationaltutoring.org.uk>

		<ul style="list-style-type: none"> o p. 4 – 7 van beleidsvoorstel NPO bevat de uitwerking van beleidsinstrumenten waarbij ook andere partijen dan scholen betrokken zijn, hier wordt ook de voortzetting/uitbreiding van enkele bestaande subsidieregelingen genoemd. <p>Voor mbo/ho geldt inzet van diverse beleidsinstrumenten (p. 7 – 11 van beleidsvoorstel NPO + p. 2-3 bijlage 3.1 CW). Met name voortzetting bestaande effectieve maatregelen + enkele nieuwe maatregelen – sommige eenmalig (compensatie studenten), andere voor de duur van het programma i.e. 2,5 jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Voortzetting subsidie praktijkleren (stages), aanpak jeugdwerkloosheid, inhaal- en ondersteuningsonderwijs o Korting college- en lesgeld, studiefinanciering, verlenging recht op studentenreisproduct o Extra middelen voor apparatuur (ICT) voor mbo o Extra studiebegeleiding o Vertraging onderzoekers (3 maanden) opvangen. 	<p>welke doelgroep(en) en of hier een taak ligt voor gemeenten of voor scholen. Überhaupt is de taak/rol van gemeenten amper uitgewerkt.</p> <p>Bijzondere aandacht is nodig voor de overgang po-vo: welk instrument wordt ingezet? Gesproken wordt over kansrijk adviseren/plaatsen, een verlengde brugperiode en een capaciteitstoets, maar dit alles lijkt optioneel en aan de scholen zelf (met extra middelen). Of alle als 'kansrijk' geadviseerde leerlingen in hun regio scholen met een verlengde brugperiode aantreffen is zeer de vraag. Aandacht is ook nodig voor de achterstanden die leerlingen in groepen 7 en 8 hebben opgelopen: waar ligt de verantwoordelijkheid om die in kaart te brengen en weg te werken?</p> <p>De grondwettelijk verankerde autonomie van de scholen wordt op twee punten ingeperkt: 1) men moet kiezen uit de menukaart 2) scholen met extra uitdagingen of andere risico's voor de kwaliteit van het onderwijs nemen (verplicht?) deel aan een ondersteuningsprogramma (ca. 10% van de scholen, zie p. 10 beleidsplan NPO).</p> <p><u>Mbo/ho:</u> Hier wordt een waaier aan instrumenten voorgesteld. De beleidstheorie is minder uitgewerkt dan bij funderend onderwijs. Differentiatie naar doelgroepen kan duidelijker.</p>
<h4>4 Doeltreffendheid</h4>		<ul style="list-style-type: none"> o SMART doelen ontbreken. De CW 3.1 bijlage (p. 5) stelt dat "<i>scholen mogelijk concrete indicatoren formuleren</i>". o De doeltreffendheid van het voorstel steunt op de in internationaal onderzoek effectief gebleken interventies op de menukaart. o Aangegeven wordt dat de menukaart wordt doorontwikkeld op basis van ervaring en kennis over de effectiviteit (p.3 Q&A). o De bijdrage van elk instrument aan het doel wordt bij de meeste instrumenten wel kwalitatief benoemd in beleidsvoorstel NPO (niet SMART). o De invloed van externe factoren wordt niet genoemd (bijv. lerarentekort). o Een maatschappelijke begeleidingscommissie signaleert ontwikkelingen en adviseert over aansluiting van het programma daarbij (p. 6 bijlage CW 3.1) o Doelen enigszins gekoppeld aan brede welvaartsdoelen⁵, daar waar het de invloed van onderwijs op kansen op de arbeidsmarkt betreft. Hierbij zijn geen directe indicatoren genoemd. 	<p>De overall doeltreffendheid van het programma is onduidelijk. <u>Funderend onderwijs</u> Vragen bij de schoolscan: in het po is het door leerlingvolgsystemen redelijk goed mogelijk achterstanden in kaart te brengen. In het vo is dit lastiger, wat de doeltreffendheid lastiger te bepalen maakt.</p> <p>Suggestie: formuleer de doelen SMART waar dat kan. Bijvoorbeeld voor het po:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eind schooljaar 22/23 zijn de prestaties van leerlingen in het po minimaal weer op het niveau van voor de coronacrisis. • De achterstand van leerlingen uit risicogroepen is op dat moment niet groter dan voor de coronacrisis. <p>Voor het vo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beoordelings-, zak-/slag- en overgangsnormen worden weer gehandhaafd vanaf schooljaar 22/23. • Leerlingen lopen niet meer vertraging in hun loopbaan op dan vóór de coronacrisis. • De komende schooljaren mag x procent van de leerlingen langer over het onderwijs doen met de verlengde leerroute.⁶

⁵ Deze doelen beschrijven de beoogde brede-welvaartsuitkomsten van beleid.

⁶ N.B. De notie van de verlengde leerroute is niet consistent met de optie van doubleren die genoemd wordt op p.13 in het NPO.

Doel 1: de menukaart is niet doeltreffend voor het wegwerken van achterstanden, want te uitgebreid (van sommige interventies is onduidelijk of en hoe ze bijdragen aan het wegwerken van achterstanden⁷(zie sub 3).

Voor dit doel zouden m.n. a) verlenging onderwijstijd (verlengde schooldag, zomerschool, weekendschool) en b) intensieve tutoring (een-op-een of in kleine groepjes) geschikt zijn.

Potentiële risico's: instrument sub a) vergt medewerking van ouders en het is de vraag of de belangrijkste doelgroep wordt bereikt.⁸ Het risico dat ongelijkheid juist verder wordt vergroot is reëel.^{9 10} Instrument sub b) lijkt moeilijk te rijmen met het lerarentekort en de werkdruk in het onderwijs.

Doel 2: over doeltreffendheid is niets te zeggen omdat onduidelijk is welke instrumenten voor welke doelgroep(en) worden ingezet en of dit een taak is voor gemeenten of voor scholen.

Over het impliciete doel 3: om bewezen effectieve interventies duurzaam in te zetten op scholen biedt de menukaart handvatten t.a.v. (kosten)effectiviteit maar niet voor differentiatie naar leeftijdsgroepen en vakken. Effectiviteit valt of staat met de invulling die de school eraan geeft. Ook is voor dit doel de menukaart te beperkt – er zijn nog meer effectieve interventies.¹¹

Mbo/ho:

- *Voortzetting van subsidies*: de effectiviteit is onduidelijk.
- *Korting collegegeld etc*: welk doel dient dit? Als het gaat om hoofddoel 2: de in 2021 afgestudeerden blijven buiten beeld. Het geld komt terecht bij de instellingen, terwijl studenten die tussen 2020 en 2022 hun diploma beha(a)l(d)en minder rijke leerervaringen (konden) opdoen.
Suggestie: Overweeg een individuele aanpak (financiële compensatie of vouchers voor leerrechten).
- *Extra ICT-middelen voor mbo*: zowel randvoorwaardelijk als noodzakelijk (afstandsonderwijs). Hoe helpt dit straks, als de situatie 'normaal' is, bij het inlopen van achterstanden?
- *Extra studiebegeleiding*: kan effectief zijn om achterstanden in te lopen, maar middelenbesteding lijkt aan de instellingen te worden overgelaten.

⁷ Bijvoorbeeld: de op de menukaart opgenomen klassenverkleining is niet een kosten-effectief middel om specifiek leerachterstanden van leerlingen uit risicogroepen te verkleinen (zie: Blatchford, P., & Russell, A. (2020). *Rethinking class size. The complex story of impact on teaching and learning*. London: UCL).

⁸ Dit is het zogenaamde *coverage*-probleem waarbij *undercoverage* duidt op dat deel van de doelgroep dat niet bereikt wordt en *overcoverage* op de groep leerlingen die wel bereikt worden maar niet tot de doelgroep behoren. (Rossi, P. H., Freeman, H. E., & Lipsey, M. W. (2004). *Evaluation. A systematic approach*. (7th ed.). London / Thousand Oaks / New Delhi: Sage.)

⁹ o.a. Mulder, L. (1996). *Meer voorrang, minder achterstand?* (dissertatie). Nijmegen: Radboud Universiteit. Toelichting: Uit de evaluatie van het onderwijsachterstandenbeleid weten we dat scholen niet sterk zijn in het ongelijk behandelen van leerlingen met ongelijke kansen.

¹⁰ En het ongelijk behandelen van leerlingen met ongelijke kansen is wel wat er nu nodig is bij het wegwerken van vertragingen en achterstanden, want niet alle leerlingen zijn daar in dezelfde mate door getroffen. Zie het [Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs](#).

¹¹ Zie overzichtswerken over effectief onderwijs zoals Scheerens, J., & Bosker, R. J. (1999). *The foundations of educational effectiveness*. Oxford: Pergamon. Of: Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London / New York: Routledge.

			<ul style="list-style-type: none"> • <i>Vertraging onderzoekers opvangen</i>: goed dat onderzoekers met tijdelijke aanstellingen verlenging kunnen krijgen om projecten tot een zo goed mogelijk einde te brengen. Maar ook het onderzoek van U(H)D's met vaste aanstellingen heeft te lijden gehad onder de coronacrisis. Suggestie: zorg ook voor deze groep voor compensatie, daar is nu niet in voorzien.
<p>5 Doelmatigheid</p>		<p>Doelmatigheid genoemd, maar niet beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Zie blz 11 van het beleidsvoorstel NPO: <i>"dit is een forse investering. Het is daarom van groot belang dat deze middelen doelmatig worden besteed en dat de inzet leidt tot inhalen achterstanden en studievertraging"</i> (laatste deel van zin betreft doeltreffendheid). o Ook genoemd in bijlage CW 3.1 p.2/p. 5 waar wordt aangegeven dat wanneer de regelingen verder worden uitgewerkt ook nadere informatie over doelmatigheid volgt. o Op p. 6 van de bijlage CW 3.1 staat een onnavolgbare redenering: <i>"de combinatie van een analyse-eis en een gelimiteerde keuze voor bewezen effectieve interventies garandeert een doelmatige besteding van deze middelen"....</i> 	<p>Expliciteer de verwachte opbrengsten van de diverse investeringen, ook t.b.v. evaluatie.</p> <p><u>Funderend onderwijs</u> Voor de hoogte van het totale bedrag en voor het bedrag van €700 per leerling in het funderend onderwijs (te berekenen vanuit leerachterstanden en vertraging) ontbreekt een duidelijke rationale. Suggestie: vraag naar de onderbouwing van de bedragen. Suggestie: vraag wat er gebeurt als scholen er niet in slagen de middelen de komende 2-3 jaar effectief in te zetten, bijv. als gevolg van het lerarentekort? Scholen mogen de middelen doorschuiven naar een volgend kalenderjaar (p.5 van de brief aan de scholen d.d. 23-3-21); een deel van de leerlingen met achterstanden heeft dan de instelling echter al verlaten.</p> <p>Suggestie: Overweeg investeringen in ICT-ondersteunde tutoring voor groepen leerlingen. Dat is kosteneffectiever dan alleen door een leerkracht uit te voeren tutoring.¹²</p> <p><u>Funderend onderwijs en mbo/ho</u> Voor po- en vo-scholen is het beleid tamelijk voorschrijvend, voor andere actoren in het funderend onderwijs (bijv. gemeenten) en voor mbo/ho niet, zodat de doelmatigheid niet bepaald kan worden.</p>
<p>6 Financiële gevolgen voor het Rijk</p>		<ul style="list-style-type: none"> o Financiële gevolgen expliciet beschreven, namelijk € 8,5 miljard voor de komende 2,5 jaar en daarnaast € 645 miljoen structureel voor de grotere instroom van leerlingen en studenten. Van de € 8,5 miljard is € 5,8 miljard voor funderend onderwijs en € 2,7 miljard voor mbo/ho (p.1 en 11 van beleidsvoorstel NPO, ook op p. 3 in bijlage CW 3.1). In de bijlage bij het beleidsvoorstel staat op p. 25 een uitsplitsing van de € 8,5 miljard. Onduidelijk is hoe dit is onderbouwd. o Uitvoeringskosten zijn niet gekwantificeerd. o De gevolgen zijn nog niet te overzien: gereserveerd is € 8,5 miljard, maar wellicht doen sommige onderwijsinstellingen minder een beroep op de gelden 	<p>De begrotingsitems zijn op zich helder, maar het is niet duidelijk waaraan in het po-vo het geld precies wordt uitgegeven en of dit doenbaar is qua tempo (het gaat om vele miljarden in 2,5 jaar tijd)?</p>

¹² Zie bijv.: Madden, N. A., & Slavin, R. E. (2017). Evaluations of technology-assisted small-group tutoring for struggling readers. *Reading & Writing Quarterly*, 33(4), 327-334. In de VS zijn alle op basis van onderzoek effectief gebleken tutoring programma's verzameld op een website: <https://proventutoring.org>.

		<p>omdat ze (a) relatief weinig vertragingen/leerachterstanden constateren en/of (b) omdat ze het geld niet tijdig verantwoord weggezet krijgen.</p> <ul style="list-style-type: none"> o Daar staat tegenover dat scholen met meer achterstanden (elders wordt gesproken over "risico op achterstanden") meer geld zullen krijgen (zie p. 3 beleidsplan NPO en p.12 van de bijlage). o Risico's en onzekerheden zijn (minimaal) benoemd in de bijlage bij het beleidsvoorstel (p. 12 en p. 19): er is niet vastgesteld wat op micro- en macroniveau de achterstanden door COVID-19 zijn. Onduidelijk is in hoeverre achterstanden nog toenemen; onduidelijk is welke interventies wel/niet effectief zijn (meer inzicht in zomer 2021) en onzeker is in welk tempo meer fysiek onderwijs mogelijk is. 	
<p>7 Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren en derden</p>		<ul style="list-style-type: none"> o Financiële gevolgen expliciet beschreven voor: scholen, onderwijsinstellingen, gemeenten, uitgevers van leermiddelen, leraren, externe partijen, leerlingen en studenten, jonge onderzoekers op universiteiten, bedrijven i.v.m. stages (bijlage CW 3.1 p. 4 en 5). Bedragen worden niet genoemd. In de bijlage bij het beleidsvoorstel (p. 25) staat een financiële verantwoording met bedragen bij bepaalde groepen, onduidelijk is waarop dit is gebaseerd. Veel bedragen zijn niet te herleiden tot totaalbedragen. o Het gaat deels om subsidies die aangevraagd moeten worden, deels uitkering via lumpsum (zie Q&A). o Uitvoeringskosten worden niet genoemd/gekwantificeerd. o Risico's en onzekerheden worden niet expliciet beschreven (wel algemeen, zie antwoord punt 6). 	<p>Behalve voor de onderwijsinstellingen zijn gelden gereserveerd voor andere partijen en activiteiten (gemeenten, organisatie, onderzoek, monitoring, lerarenopleidingen hbo/wo) zonder dat helder wordt gemaakt wat voor dat geld moet worden gedaan en waarom de bedragen de omvang hebben die ze hebben (p.25 bijlage bij het NPO).</p> <p>Suggestie: maak duidelijk wat van andere partijen wordt verwacht en welk bedrag per partij daarvoor beschikbaar is, onderbouwd naar activiteiten.</p> <p>Suggestie: Er komen veel gelden beschikbaar voor slechts een beperkte periode, terwijl er een lerarentekort is. Verruim daarom de looptijd zodat het tenminste 3 schooljaren omvat (21/22, 22/23 en 23/24).</p>
<p>8 Evaluatieparagraaf: leren, bijsturen, verantwoorden</p>		<ul style="list-style-type: none"> o Evaluatieparagraaf van bijlage CW 3.1 bevat algemene en minimale informatie. Het beleidsdocument NPO bevat op p. 11-12 informatie over monitoring en verantwoording en ook de bijlage bij dit stuk bevat op p. 25 – 26 informatie over monitoring, evaluatie en verantwoording van algemene aard. Het bevat vooral algemene informatie over wat er gemonitord wordt en door wie, maar nauwelijks informatie over concrete indicatoren (wel aangegeven dat indicatoren geformuleerd zullen worden over studievoortgang, uitval, stageplekken en diploma's, p. 25) en evaluatiemethoden. De Q&A bevat de meest uitgebreide informatie maar ook geen indicatoren. 	<p>Het opzetten van een goed flankerend evaluatieprogramma onder de vlag van het NPO biedt een unieke kans voor het onderwijsbeleid. Wij denken aan een programma waarin verschillende partijen samenwerken om kennis over 'wat werkt', te ontwikkelen, te delen en te implementeren, waarbij ruimte is voor bijsturen ('lerend evalueren').</p> <p>Suggestie: richt een deel van de ondersteuning, uitvoering, monitoring en evaluatie zodanig in dat leerkrachten, onderwijsinstellingen en ondersteuners al doende van en met elkaar leren over wat werkt bij het tegengaan en inlopen van achterstanden/vertraging en het mitigeren van sociaal-emotionele gevolgen van COVID-19, bijvoorbeeld conform het model van de academische onderwijswerkplaatsen.</p> <p>Suggestie: maak een overall monitoring-, onderzoeks- en</p>

evaluatieplan voor het gehele NPO-programma, waarin verschillende partijen samen optrekken en kennis delen en waarin ook ruimte is gereserveerd voor fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek, om kennisgroei mogelijk te maken over wat onder welke condities voor welke leerlingen werkt in het onderwijs.¹³

Maak deze 'wat werkt'-aanpak, die primair dient om het veld landelijk en lokaal te steunen, dan onderdeel van de monitoring door de Tweede Kamer. Laat de Kamer ook zelf nadenken over welke input zij wenst te ontvangen in de tweejaarlijkse voortgangsrapportage over het NPO.

Richt daarnaast voor de Tweede Kamer een evaluatie in met uitkomsten op stelselniveau. Zoals nu geformuleerd, zijn er drie problemen:

1. looptijd
2. indicatoren
3. sectoren

Ad 1) De doelstellingen van de monitoring (kortcyclisch) sluiten niet aan bij de mogelijkheden (langcyclisch). Zo verzamelt het NCO gegevens van scholen (deels op vrijwillige basis) over een schooljaar en rapporteert $\frac{3}{4}$ jaar later. **Bijstellen van de menukaart o.b.v. monitoring is dan onrealistisch:** als de scholen opties kiezen voor schooljaar 21/22 kennen we pas op zijn vroegst begin 23 de effecten. Onderscheid is nodig tussen wat lokaal en wat nationaal dient te gebeuren.

Ad 2) Dat de leerachterstanden nog niet goed in kaart zijn gebracht maakt het lastig t.z.t. te bepalen of ze zijn ingelopen. **Suggestie:** SMART-doelen waar mogelijk (zie voorbeelden sub 4) helpen bij de keuze van indicatoren voor monitoring en evaluatie, ook wat betreft neveneffecten (groei kansenongelijkheid, normverlaging).

Ad 3) Er wordt in het huidige plan veel meer gevraagd van po-vo dan van andere partijen (bijv. gemeenten) en mbo/ho. **Suggestie:** houd verantwoordings- en regeldruk op scholen binnen de perken. **Suggestie:** formuleer of, en zo ja hoe, effecten van beleidsinstrumenten die worden ingezet in mbo/ho geëvalueerd worden.

Suggestie: Bedenk ex ante wat oorzaken kunnen zijn van tegenvallende opbrengsten van het programma (problemen met doelgroepbereik; inzet menukaartopties die alleen onder moeilijk te vervullen condities effectief zijn, etc.) en richt daar je monitoring en evaluatie ook op.

¹³ We merken op dat in het Verenigd Koninkrijk de Education Endowment Foundation niet alleen wetenschappelijk bewijs voor de *Teaching & Learning Toolkit* – de basis voor de menukaartopties van het NPO – verzamelt, maar zelf ook actief aanvullend en nieuw onderzoek uitzet om meer kennis over effectieve interventies te verzamelen.